

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 204. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_309A-txt-shoot-idm5606/facsimile.pdf (tilgået 12. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

ville sig modig mellem de jydskke Besætninger og Hærene bag Elben, og de gav Stip paa alle Erobring, men love maatte han ei meer med væbnet Haand at blande sig i Tydsklands An-
1809 liggender.

Hu synes det forvist som om baade Jesu-
terne og Ferdinand skulde naae deres Maal, men
de naaede kun deres Straffe. Overmødig ud-
stredte Ferdinand Rigslande som sit Arvegods,
Catholikerne jubede over hvad de kaldte Kriette-
riets Undergang; Wallenstein, opheiet til Her-
tug af Friedland og ferdig med Meklen-
borg, trodsede Alt, og synes uovervindelig,
dyrt maatte seige og salte Hærter betale Keiser-
rens Beskab, Kirke og Rige fukede afmagtig
i Kæmper, og Ketten synes at være indsoefet i
Erydflodens Dd, men Herren regierer, Storms
vinde og brulende Bølger udrette Hans Sub-
tug og prøve Hans Børn, men lægge sig,
naar Han vinker, Jordens Tyranner er hans
Arvedes Rids og blomstre i de Retsfærdiges
Blod, men krydes ved Hans Misfærdiges
Land; naar Han opstaaer, maae Hans Fjender
adspredes som Koner for Vinden, de smelte som
Vox for Ild, for den ganske Jordes Herres An-
sigt. Det fik man at see, der Han uddrog sit
Sværd af Balgen, og kaldte ad Kongen i det
høie Nordet, udsendte sine Hære med Gustav
Adolph den store, den able, den kloge, den
kraftfulde Sverriges Drot.

Et tykt, og som det maad synes uigenntems
krængeligt, Nørke ringer over Sverrigs Ddtid,
thi hverken i Sagn eller Sang har den reist sig
en mælende Bautasteen, men saa vidunderlig er
Alt beskiftet, at Nørket maae for Sandheds Die
ligesom kaste Lys paa sig selv, thi Sagnet af
aandelige Mindes-Mærker er et høirostet Vid-
nesbyrd om en aandelig umælende Tid, om et
sandseligt Folk der søgte deres Arv og Deel i
Verden og det nærværende Dieblif, ubekymrede
om Fædrene og ligegyldige for Efterlægten.
Tumbleriid vise de Lysglimt som fra Danmark
og Norges Krænke ligesom indlyne i det svenske
Nørke, at vi vel maae gøre Forskjel paa de
egentlig Svenske (Up-Swier) og Gotterne, om
vi end ikke formaae at drage nogen skarp Græns-
selinie mellem deres forrige Hovale og Idretter.
Kaste vi saaledes Diet paa hvad der endnu kaldes
de svenske Gothlande da synes saavel Navne
som Belliggenhed at hentyde paa en Indvandring
fra Osten og Nordost, hvorved Gotterne ere
deels sprangte til Siderne, deels nedtrykte mod
Syden, og vi finde i de Nørke Sagn om Ddin
og Yngve-Stægten ikke uthdelige Spor af en
saadan, thi de begynde med at tale om Asaman-
den Ddin og hans Nedsettelse i Upland, med
Tilbedelse af en Kong Gylfe, der deundrede hans
Klogskab, men synes med samt sin Wit at have
maattet undgælde sin Daarlighed. Vel lade de
Nørke Sagn Ddin komme fra Gjen, (Gion)

men Naadnes Lighed og Sagnet om en Odin i Fyen, som vi kende fra Soro, turde vel her have forvildet Skjalden, saa hans Fion er Finland, thi derpaa bentyder Alt, saavel Odins Hjem, som Gultes Nelse, Birkas og Upsals Beslignenhet og de følgende Ynglingers Færd for at finde Asgaard. At der fra Atrids Tid har været Uvenskab og Tvebragt mellem Svenste og Gotther er aabenbart, og bekræftes mærkelig ved det Angelsachsiske Heltedigt om Gothen Bjovulf, hvis Ylfinger (de norske Sagns Ylfinger) vel turde være Gylfingere, men om denne Tvekamp har, som rimeligt kunde være, forarsaget en Gothisk Udvandring, og hvorvidt de gothiske Sagn hos Fornandes, og endeel af vore Kæmpeviser, især de om Birtingsborg og Didrik af Bern, have hjemme i Sverrigs Gothlande, maae vi vel endnu lade staae ved sit Bærd. At Gothere under Kampen med de Svenste, og ventelig fra Atrids Tid, have sluttet sig til Danne-mark, derom vidner mangt et Sagn hos Soro, og den unægtelige Umstændighed at Syd-Gothland er fra umindelige Tider regnet til Danne-marks Rige. Af Snorro lære vi at Ynglinge-Kællen paa Upsals Throne sluttedes med en Ingild Aldraade, som hjal Pivet af syv Underkonger og beriklandt Vestgothernes Konge, men Ostgothernes kunde han hverken tvinge eller besnære, og den Skaanske Throne maatte han søge at unbergrave ved sin Datters Kase Aldraades

Hoand, som han rakke Skjoldungen Kong Gudrod, og som virkelig vendte tilbage befudet med Gudrods og hans Broder Haldans Blod, men Haldans Son, Ivar, fordrede Hevn, Inngid og Kase indebrændte sig selv, og en Skjoldung arvede ei blot Upsals Herlighed men og sin Formands ugudelige Trædskhed. Halv med den og halv med Baaden skal han have omspændt baade Sverrig og Danne-mark, og Tilnavnet Vidfadme betegner det Vide saavel i hans Samvittighed som i hans Herredømme, men endnu mere syndig udtrykkes dette ved Benævnelsen Midgards-Drm, som i et Oldsagn gives ham. Ved denne Leilighed er vel Ostgothland først blevet forenet med Sverrig, men har dog siden endnu engang havt særskilte Konger. Ivar bode sønneløs, og siden skiftedes Sverrig og Danne-mark under Harald Hyldeband, Sigurd Ring og Regner Lobbvrg, til at regiere hinanden, men her sluktes de gamle Lynglimt i Kroniken som i Folkene, thi den forvirrede Tid i det niende og endeel af det tiende Aarhundrede har i Danne-marks Krønike kun efterladt sig svage og tvetydige Spor, der ei engang afbilde Danne-marks end sige Naborigets Færd og Hændelser, og de Norske Sagn om dette Tidrum ere lige som fangstede af de Indenrigs-Dmvaltninger, saa de endnu sparsommere oplyse Sverrigs end Danne-marks Historie. Vel have vi i Asgarbs Levnet et kosteligt Brudstykke, men det er endnu

ikke lykkedes at forene det enten med danske eller norske Sagn, og det's Brugbarhed i denne Henseende indskrænker sig da endnu til en sandsynlig Beretning om Christendommens tidlige Fortyndelse blandt Ostgoterne, og Træk af tvende Sæder og væsentl. Tænkemaade, der fuldes sig paa i det Skjæge: Villedet saavel Diktids Sagn, som senere Beretninger udkaste. Duf Skod: Konning der regjerede ved det ellefte Aarhundredes Begyndelse kaldes den første christne Konge, men neppe kan han have været den første døbte, ei heller kan man fra hans Dage ansee Sverrig for christnet, thi ikke alene lærer Snorro os hvor mægtig og bekræfter selv ved Hofset Jorden var i hans Dage, men vi veed at først efter at hans Mandslinie var uddød, blev under Goten Steenkis: Søn Inge, i Slutningen af Aarhundredet, Upsals Kgl. Skolehus serstret, og det ei uden stor Modstand af Upsvenskerne, som fordrøve Inge og satte den afgudiske Blot: Svend paa Thronen, ja selv efter hans Fald og efter et 30aarigt Mellemrum stræbde hans Søn: Erik Narsal paa Ny at opfriske Afguds: Dyrelsen. Vel standede hans Anslag paa Vestgoternes Modstand, men dog er det først fra Hellig Eriks Tid, som døde i 1160 at man kan regne den chatolske Gudstjenestes Seier i Landet. Hiin Sverrigs ældste Helgen, Erik Jedvarfen, af ubekjendt, og som det synes ringe Hørfomst havde til Medbeiler Sverke, der

skal have været Erik Arfals Søn, og Sverkers Søn Karl, som efter Eriks Død blev Konge, og nu flittedes næsten i hundrede Aar Hellig Eriks og Sverkers Afkom til at bestige Thronen paa hinandens Bleg. Efterat have ladt og udbøst Strømme af Blod uddøde Helgen: Slægtens Mandslinie med Erik den Lamme og Væspende, men skøndt Blot: Svends Stämme alt for havde blødt sig ihjel, havde Erik dog alt før sin Død et par Gange maattet rømme Thronen, da en ny Slægt, de mægtige Folkunger, paa Modrenes Side den danske Kong Knud den Helliges Afkom, efter gammel Skik med Sværdet, boiede til Kronen, og kjøbte et Dieblis: Højsæde med Meeneed og Liv. Efter Eriks Død satte Kamper Iver Blaa et Barn paa Thronen, nemlig Valdemar en Søn af Eriks Datter og Ostgoten Børge Karl af Bjelbo, hvem de Nyere, skøndt uden Medhold af de ældre Krøniker, vskaa kalde en Folkung. Vist er det i al Fald at Børge ved troloft Høraderie ryddede de navnkundigste Folkunger af Reien, men rigtig nok afveiser det ikke Frændskabet, thi saa Slægter have saaledes railet mod sig selv som Borges. Nu ved at stode sin Broder fra Thronen besteg hans yngre Søn, den uforskyldt berømte Magnus Ladelas, samme, og holdt sig kun i Sædet ved Hjælp af danske Krigsfolk og ved sin svigefulde Behandling i at aarelade de endnu mægtige og opstige Folkunger. Hans Søn Børge var det som lags

Grundtv. Nordens Aar.

D

pedes i Forræderie med sine Brødre Erik og Waldemar, og blev tilfjeldt deres Mester, da han greb dem som sine Gæster, og lod dem bøde af 1317. Sult i Nyløpings Fange-Taarn. For denne Ugjerning maatte hans Søn bøde med Livet, da han, med Tro og Love halskuggedes i det Barns Navn der nu sad paa Thronen. Barnet var en Søn af Hertug Erik, og den norske Kong Hagens Datter, og blev siden noksom bekendt under Navnet Magnus Smek. Med ham uddøde Borgis mandlige Uslom i Sverrig, thi Sønnen Erik blev i Forveien forgiftet af sin egen Moder, men for Negjeringens Myrde havde Sveskerne med Drosten Bo Jonson i Spibsen i Tide letteret Magnus, og paataget sig den selv, medens de kaldte hans Systerens Albrekt af Mecklenborg 1356 deres Konge. Efter Bo Jonsons Død vilde Lydskerne raade, og det haade uden Kraft og Forskand, men de svenske Herrer vilde raade sig selv og gjorde Opstand. Det syndes imidlertid som Ingen af dem havde Lust til at gribe sig til Blods efter Skyggen som man kaldte Sverrigs Krone; thi de enedes om at tilbyde Danmarkts Kongedatter Margrethe, Enken efter den svenske Hagen Magnusen, det farlige Emykke. Enten hun nu virkelig tog det vægte Glimmer for Guld, eller Albrekt selv nødte hende til at drage Sværd, saa drog hun det, fangede Albrekt, tog imod Kronen, og lod omsonst alle tre nordiske Rigers Raad 1397 besværges en evig Forening, der var

saa rimelig, som en Forening mellem Tid og Vand. Den i Danmark og Norge saa effede Dronnings Estermands Erik Pommer og paa faare saa nær, alle svenske Konger; thi intet Folk har saaledes i en Række af Aarhundreder, udmærket sig ved Lovtaler over deres nærværende, og Hudslettelse af deres fremfarne Konger og Forfædrene som det svenske. Det lønner da ingenlunde Umagen at undersøge de høitroste Klager over Hælles-Kongerne, og det saameget mindre, som de tilhørte en ukkelig Tid, i hvilken Land var sielden og Gudsfrøgt et hardtad utroligt Særson, da Pomerikens Uskelhed og Christian den Andens trosøje Græmhed ei kan forbause, og maa ligelidit undskyldes af sandhedsfærlige Mænd, hvad Folket ved de saa end høre til. Naar Sveskerne derimod skjæde alle Hælles-Kongerne ud for Ulykker i deres Tid, og kaldte Hælles-Kongerne Sverrigs Ulykke, da lyde de mod Historien som vidner at paa een nær vare alle hine stibindede og ret godmodige Gemytter, ja viser unægtelig i alle de Mellemrum, da Sverrig skildte sig fra Samfundet, hvor Ulykken havde sin Rod, i det Sindelag nemlig der herskede, i den blodige Dyrers og Uvedtagts Land af hvilken Bønder og Drenshjerner, Pukker og Sturer, og hvo kan tælle de Slægter, vare besatte, og naar Sverrigs egen Krønike medder, at da Landets

vælbige Befrier, en af de meest uegennyttige
 svenske Heltte, Dalekarlen Engelbret paa den
 sammeligste Maade var dræbt, udgif der Brev
 1436. og Bud over det ganske Rige, at Ingen maatte
 fortale end sige Skade hans Lumsk, neder-
 drægtige Morder, Morten Bentson, og naar
 den viser at Folket, ellers let nok til at fare i
 Harnisk, lod Heltens Død uhevet, da har den
 høitidelig fritaget Felles Kongerne fra alt
 Ansvar for sin Domstol.

Under Dal-Høvdingen Gustav Basa blev
 som sagt, Sverrig atter hvad man kalder et selv-
 stændigt Rige, men Oprørs-Liden var derfor
 ingenlunde udsukt, og kunde saavel i hans som
 hans Efterfølgeres Dage for det meste kun dæm-
 pes med Blod, det er, med en Dile, der tænder
 meer end den slukker. End var derfor Thronen
 hardtad lige slibrig af det idelige Bloddad, og
 dets Damp synes at have forderuet Luften i
 Stofholms som før i Upsals Kongeborg, thi
 ingen Slægt har endnu længere end til tredie
 Mand holdt Livet derinde. Gustavs ældste
 Søn, Erik, var en affindig Boddet, der med
 egen Haand dræbde Folk i Snefetal, og lod
 Adelsmand især af den navnfundige Stureslægt
 henrette paa Slump, sin Broder Johan lod han
 dømme til Døde, men lod ham dog siden løs
 til sin egen Straf, thi Johan affatte ham og
 forfordede hans Fangenslubs Dage med Forgift.
 Gustavs tredie Søn Carl havde have Deelagtig

